„Radomer-Kielcer Leben" 42 (332) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" VII-ער יאהרגאנג פרייז 25 גראשען

ראדאמער-קעלצער לעבען

היינט 8 זייטען.

Radom, Piątek 31 Październ. 1930 r.

ראדאם, פרייטאג ט׳ מרחשון תרצ״א

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אנאנסען - פרייז:
אין מילימעטער שורה: פארן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 60 "
" " " נאכ׳ן " 25 "
די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאלטען 8 שפאלטען
" אין טעקסט 4 "

יודישער ארט־סטען פעראיין אין פוילען
דירעקטאריאט פון די פעראיינס טעאטערן
דירעקטאר נ. זאלאטארעוו.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

נור 3 גאסטשפילע — פון דער וועלט־בערימטער קינסטלערין
לידיא פאטאצקא
נאך איהר טורנע איבער אויסלאנד. מיט איהר געקליבענעם אנסאמבל

פרייטאג דעם 31 ה. ח.
ראמאנס
אין 3 אקטען פון שעלדאן.

שבת דעם 1 נאוועמבער
מירעלע אפרת
דאס אונשטערבלי־כע מייסטערווערק
אין 4 אקטען פון יעקב גארדאן.

זונטאג דעם 2 נאוועמבער
פון יענער וועלט
פיעסע פון יודישן לעבען אין 3 אקטען
פ. בערקאוויטש (איידעם פון שלום עליכם)

עס נעמען אנטייל לויט א״ב פר: ר. טורקאו, א. ליפאווסקא, כ. נעכה, מ. ראזען. מענער: ב. גאראדאוו, מ. בורוויטש, ש. לאנדוי, מ. מעלמאן, נ. מעלניק, י. ראקאוו.

פארפערקויף פון בילעטען אין טראפיק פון ה׳ צווייגהאפטיג לובלינער 9. אין טאג פון פארשטעלונג ביי דער קאסע פון 5 אווענד.
אנפאנג 8⁴⁵ אווענד
אדמיניסטראטאר מ. מענדעלסאן.

אכטונג, סוחרים פון קעסלען און אלט אייזען!

1 ס׳איז דא צו פערקויפען .1 ליגענדיגער **פאראווע קעסעל** מיט איין פייער־רעהר, מיט **קאמפלעטענע ארמאטורע.**
די דיק פון קעסעל האלט ביז 12 מילימעטער.

.2 **שטעהענדיגער קעסעל** מיט 47 רערען (די דיק פון די רערן 75 מילימעטער) מיט **קאמפלעטענע ארמאטורע** די דיק פון קעסעל האלט ביז 8 מילימעטער. דער מאנימעטער איז ביז 5 אטמאספערע.

מיט אפערטען זיך צו ווענדען:
Zarząd Gminy Żydowskiej
KIELCE, ul. Leonarda № 1, telefon 120
יארט קען מען אויך אנקוקען די 2 קעסלען.

Serdeczne słowa podzięki p. Dr. KADYSIEWICZOWI
za owocną i niestrudzoną pomoc lekarską podczas mej ciężkiej choroby.
składa
Jakób Kirszencwajg

בעקאנטמאכונג.

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט אלע סוחרים פון ראדאם און פראווינץ, אז צום יעצטיגען סעזאהן האב איך צוגעגרייט א גרויסען אויסוואהל

שאמאט-אייוועגס
(פערצינקטע)
צו זעהר ביליגע פרייזען

וועלכע זענען שעהן און עסטעטיש אויסגעפערטיגט, זיי זענען שפארזאם און פראקטיש דערמיט, וואס ביי א קליינע דאזע ברען־מאטעריאל גיבען זיי װארימקייט אויף א לענגערע צייט.

צו בעקומען אין דער פאבריק פון **בנימין האכמאן** ראדאם לובלינער 9.

Z prawdziwą boleścią odczuwamy przedwczesną śmierć najukochańszej naszej koleżanki **Lubci Frydman**
wyrażamy szczere wyrazy współczucia RODZINIE
Kl. III i IV gimn. żeńskiego
Kielce. Stefanji i Władysława Zimnowodów.

Najgłębsze współczucie rodzinie FRYDMAN
z powodu przedwczesnej śmierci Ich córeczki
LUBCI
wyrażają
Kielce. Arnoldowie Lichtensztajn.

Szanownym Rodzicom naszego przyjaciela Państwu Frydman
z powodu przedwczesnej śmierci Ich nieodżałowanej córeczki
LUBY
serdeczne współczucie wyrażają
Kielce. Heniek Klajman, Seweryn Ostrowicz.

חבל אל דאבדין ולא משתכחין!
אזוי ווי א דינער האט אונז געטראפען די ידיעה, אז אונזער חשוב׳ער און אונפערגעסענער פריינד
ר׳ אברהמ׳לע גאלדבערג ז״ל
האט פערלאזט אונזער וועלט, מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען טרויער און מיטלייד די איבערגעבליבענע פאמיליע. זאלען זיי זיין געטרייסט און עס זאל זיין בלע מות לנצח. זיינע גוטע טהאטען זאלען אויף איהם ממליץ זיין ביים בית דין של מעלה. זיין אנדענקונג בלייבט ביי אונז פערשריבען אויף די טאפעל פון אונזערע הערצער.
פאריס־לאדז. יוסף עבענפעלד עט פאמיליע.

פרייע וואהל-טריבונע.

נאר נישט אבסטינענץ.

א ענטפער דעם לעזער פון „ראד. קעלצער לעבען".

אין נומ. 41 „ראדאמער-קעלצער לעבען" איז געדרוקט אנ'ארטיקעל פון א ראדאמער לעזער אין צוזאמענהאנג מיט די פארשטעהענדע סיים-וואהלען.

בעת מען לייענט דורך דאס דערמאנטע ארטיקעל בעפאלען פערשידענע אפאטישע שטימונגען, וואס שפיעלען אזוי אויף די נערוועז פון לעזער, אז ער איז גרייט צובלייבען זיצען אין דער היים און אינגאנצען נישט געהן צו די וואהלען.

וועלענדיג גלויבען דעם פעסימיזם און די שווארץ-זעהעריי פון דאזיגען לעזער, קומט אויס, אז דער ראדאמער מאנדאט איז למפרע א פערשפיעלטער מחמת ס'איז נישט געשאפען געווארען קיין לאקאלער בלאק ארום וועלכען עס זאלען זיך גרופירען אלע ראדאמער פארטייען און ריכטונגען.

דעם אמת זאגענדיג, איז טאקע געשעהן א גרויסע עוולה, וואס אזא בלאק איז נישט צושטאנד געקומען. אין דעם פרט, איז דער לעזער-שרייבער פולשטענדיג גערעכט. אבער מיר ווילען נישט אויפמישען אויף צוריק דאס דאזיגע בלעטעל געשיכטע און מיר ווילען אויך נישט אורטיילען ווער אין דעם פאל עס טראגט די שולד. ס'איז אבער נאך דערפון נישט געדרונגען, אז מען דארף אלץ מיאש זיין און אוועקזעצען זיך זאגען איכה ווי עס טהוט עס דער דאזיגער לעזער. ס'וואלט זעהר נישט ריכטיג געווען ווען מ'זאל הערען זיין עצה, וועלכע לויט זיינע ארגומענטען קאן איסגעטייטשט ווערען, אז ס'לוינט פשוט נישט דער עסק און, אז דער גאנצער טאראראם ארום די וואהלען ביי אונז אין ראדאם איז א ברכה לבטלה. ניין, אזוי טאר נישט זיין.

גראד אין דעם פאל איז דער פעסימיסטישער לעזער נישט גערעכט. ס'איז נישט קיין קונץ צוגעהן אין קאמפף ווען מ'ווייסט פאראויס, אז דער זיעג איז א געוויכערטער. דאס יודישע לעבען איז אנ'אבסאלוטער געגנער פון אזא קאנצעפציע. אדרבא, די יודישע עקשנות און אייזדויער-קראפט צייכענט זיך אויס דערמיט, וואס ביי יעדען קריזיס און אפילו ביי יעדען קאטאסטראפאלען מאמענט פערלירען מיר נישט די קעפ און מען פאלט נישט אראב פון מוטה. אפילו דאן, ווען אלע לאגישע קאלקולאציעס זאגען, אז די און די יודישע פראגע איז 99 פראצ. פערשפיעלט, רעזיגנירען מיר נאך נישט און מיר ווענדען אן כל התפעלות א'לי, אפשר וועט זיך איינגעבען אבצוראטעוועז די לאגע.

לאמיר אננעמען, אז דער ראדאמער יודישער מאנדאט, צוליב דעם וואס טאנצען ארום אזש גאנצע פיער יודישע ליסטעס, איז בחזקת ספק, נאך מעהר—אז ער איז א ספק-ספיקא. טאר מען אויך נישט אראבלאזען די הענד שוין צוליב דעם איינעם קלעהר. אפשר וועט געשעהן א נס און טראץ די נעגאטיווע מאמענטען וועט דער מאנדאט פארט געראטעוועט ווערען. אפשר וועלען זיך די וועהלער פון אנדערע יודישע ליסטעס מישב זיין ביז צום געהן צו דער אורנע און, אבגעבענדיג זיך א עהרליכען דין וחשבון, וועלען זיי רעזיגנירען פון זייערע אמביציעס און וועלען אריינווארפען זייערע שטימצעטלען פאר דער ליסטע, וואס פערדיענט על פי אמת ועל פי צדק געשטיצט צו ווערען. קיין יודישע נשמה קאן מען נישט שאצען און ביז דער לעצטער מינוט קאן זי בעקומען א הרהור תשובה און אבוויבען פון דעם וועג, וואס הייסט קאמפף לשם קאמפף און געהן דארט, וואו ס'ריקטירט דאס ריינע און עהרליכע געוויסען.

דאס איז איין טעם. צווייטענס, לעזענדיג אויפריכטיג דאס ארטיקעל פון אדוו. אברהם פאלבע אין זעלבען נומער פון „ראדאמער-קעלצער לעבען", וואס איז געבויט אויף א געזונדען סטאטיסטישען מאטעריאל, מוז מען זיך ערנסט פערטראכטען א בער אונזער געשאפענע ספעציפישע לאגע דא אין ראדאם און קודם כל בעקעמפפען די רעזיגנאציעשטימונג פון דעם לעזער-מחבר. לויט דעם סטאטיסטיש-ציפערדיגען אנאליז פון ה' פאלבע ווייזט זיך ארויס, אז ס'איז גארנישט אזוי שלעכט מיט אונזער ראדאמער מאנדאט. ביי א אינטענסיווע אקטיוויטעט מצד די וואהלאנפיהרונג און ביי א גוטער פרעקווענץ פון די יודישע וועהלער איז נאך א סברה, אז דער יודישער מאנדאט קאן ארויסשפרינגען לאויר עולם.

וויטער אויף די טענות פון יענעם לעזער, וואס מיר. ס'הייסט דער ראדאמער וואהל-קרייז, האט פערשפיעלט ביי די פריהערדיגע דריי סיימען — איז דאס אויך נאך נישט קיין ראיה ברורה און קיין שלאגפערטיגער ארגומענט. ביי די פריהערדיגע וואהל קאמפאניעס צום סיים האבען מעהר געווירקט הוילע אמביציעס. היינט, ווען מיר געהען שוין דאס פיערטע מאהל צו סיים וואהלען האט מען זיך שוין א ביסעל אויסגעניכטערט. ס'האט בעצאהלט געניג רבי-געלד. די דריי סיימיגע פראקטיק און די אייפטהועכצען פון די יודישע רעפרעזענטאנטען האבען דעם יודישען וועהלער שוין געעפענט דעם קאפ און ער איז יעצט שוין מסוגל צו אונטערשיידען וועמענס סיסטעם, וועמענס שיטה ס'איז מעהר קאנסעקווענטער און ענטשפרעכט מעהר דעם יודישען כבוד.

היוצא לנו מדברינו. איך קום אלזא צום אויספיהר, אז ראשית ככל וואלט פשוט געווען א פערברעכען, ווען די יודישע וועהלער פון ראדאמער וואהלקרייז זאלען ארויסווייזען אבסטינענץ צו די סיים-וואהלען. א בירגער טאר זיך נישט אבזאגען צו גענייסען פון זיין רעכט אויף בעשטימען דעם גורל פון זיין לאנד. די פראקטיק פון פארלאמענטאריזם האט גענוגזאם געצוויזען אויף מאסען פאלען. ווען צוליב איינציגע שטימען זענען מאנדאטען פערלוירען געגאנגען.

חוץ דעם, ווען דער וועהלער וועט געהן צו דער אורנע, וואס רופט איהם צו ערפילען | זיין געזעלשאפטליכען חוב, וועט זיך גוט בעקלערען, אז אבגעבען זיין שטים ברויך ער נאר פאר דעם מאנדאט, וואס איז קרישטאל-ריין און עהרליך מסירת-נפש'דיג אין קאמפף פאר יודישע רעכט—וועט ער בורגען דערצו, אז די האפנונג אין אונזער וואהל-קרייז זאל ארויסגעבען א יודישען מאנדאט, זאל געשטאלט ווערען און דערגעהן א מאהל צו א ווירקליכקייט.

א ראדאמער בירגער.

טאג-בוך פון א ראדאמער זעלבסטמערדער.

א קורצע פאר טעג נאכדעם ווי מיין עלטערע טאכטער איז אוועק מיט'ן באלשעוויסטישען קאמיסאר, איז געקומען א פעראָרדנונג פון דער סאוויעטען מאכט אין יענעם אוקריינישען דארף אריין וואו איך בין געווען, אז מען זאל מיך מיט מיין פדוי און יונגטע טאכטער אבשיקען קיין מאסקווא. פון מיין פלאן, פערשטעהט זיך, אריבערצושטוגלען זיך קיין פוילען, איז שוין גארנישט געווארען, ווייל פון יענעם מאמענט זינט די פעראָרדנונג איז אנגעקומען האט מען מיך געהאלטען גוט אויפין אויג און יעדער טריט מיינער איז קאנטראלירט געווארען פון די באלשעוויקעס.

אויף מיין פראגע פאר וואס מען לאזט מיך נישט צוריק אהיים קיין פוילען, האבען מיר די באלשעוויסטישע קאמיסארען געגעבען צו פערשטעהן אז אין מאסקווא וועט מיר בעסער זיין, ווייל דארט אהין זענען אוועקגעשיקט געווארען מיין טאכטער מיט איהר געליבטען צו פערנעמען העכערע רעגירונג'ס-פאסטענס. נאך אזא ענטפער האב איך באלד משער געווען, אז דאס איז מיין טאכטער'ס ארבייט, וועלענדיג האבען איהרע עלטערן נעבען זיך. איך האב זיך דעריבער נישט געשראקען פאר דער נייער רייזע. די פאגראמען-כוואליע האט זיך שוין געהאט איינגעשטילט. אויך פעטלורא'ס ארמעע איז גוט צוקלאפט געווארען דורך די באלשעוויקעס, אזוי, אז ס'איז שוין נישט געווען קיין גרויס געפאהר צולאזען זיך אין וועג אריין, אבער טראץ דעם אלעם בין איך געווען בעאונרוהיגט. איך האב זיך אליין געפרעגט, וואס וועל איך טוהן אין מאסקווא. רוסלאנד איז איבערקעהרט מיט'ן קאפ אראב און מיט די פיס קאפויער. די רעוואלוציע האט גענצליך צושטערט די אלטע ארדנונג. האנדעל איז נישט ערלויבט. די בורזשואזיע ווערט פערפאלגט, אפילו א מיטעלער מענש אויפ

א. גאלדבערג רעדאקטאר פון „היינט"

פון שטוב צו שטוב, פון יוד צו יוד.

ספעציעל צום „ראדאמער-קעלצער לעבען".

פון שטוב צו שטוב, פון יוד צו יוד, אזוי מוזען מיר דאס מאהל פיהרען די אגיטאציע פאר דער ליסטע פון ציוניסטישען בלאק, וואס טראגט מיט רעכט דעם נאמען: „ליסטע צו פערטיידיגען די רעכט פון דעם אידישען פאלק אין פוילען", פאר דער ליסטע נומער 17.

די וואהל-קאמפאניע דאס מאל קומט פאר ביי אונז אין לאנד אין נישט גאנץ נארמאלע בעדינגונגען. מיר וועלען דעריבער נישט זיין אימשטאנד צו פיהרען די וואהל-קאמפאניע מיט דעם פערנעם און מיט די זעלבע מיטלען, ווי אין די פריהערדיגע יאהרען. אבער עס איז פאר יעדען קלאר, אז נאך מעהר ווי אין דער פריהערדיגע וואהל-קאמפאניע מוזען מיר דאס מאהל ארויס מיט א נצחון, און דער נצחון וועט ערררייכט ווערען, ווען מיר וועלען פיהרען אונזער אגיטאציע, לויט די יעצטיגע בעדינגונגען פון שטוב צו שטוב. פון יוד צו יוד.

מיר מוזען דאס מאהל אבהאלטען א פילשטענדיגען נצחון.

די לעצטע יאהרען, צוליב די בעזונדערע פערהעלטנישען אין לאנד איז ביי אונז אויפגעשטאנען א שיכט, אמת דערווייל א קליינע פון „מאכער" און קאריערע-זוכער, וואס ווילען פעראומ־רייניגען און אראבוואשען די ריינקייט פון אונזער פאליטישער ליניע און דעם ערפאלג פון קאמף פאר אונזער עגזיסטענץ און רעכט. מיר האבען געפרעדיגט און פרעדיגען און דאס יודישע פאלק אין פוילען האט אנגעהויבען צו פערשטעהן אונזער אמת, אז די נויטען און די בעדערפנישען פון דער אזוי לייזענדער אידישער בעפעלקערונג וועלען בעפרידיגט ווערען נור דאמאלס, ווען אונזער פערטרעטער אין פארלאמענט, וועלען זיי טאג איין טאג אויס אונערמידליך און אינאויפהערליך אין נאמען פון גאנצען אידישען פאלק אין פוילען. מיר קלערען כסדר איף אין דאס אידישע פאלק אין פוילען האט אנגעהויבען צו פערשטעהן אונזער אמת, אז מיט קריכען און מיט שנארען בענוצען זיך נאר די, וואס קומען בעטלען א זאך, וועלכע קומט זיי אייגענטליך נישט, און דאן, אין בעסטען פאל, אויב מען ווייזט זיי נישט די טהיר בעטען זיי אויס א נדבה, אדער ברעקלעך פון הינטערן טיש.

דער דריי מיליאניגער אידישער בעפעלקערונג אין פוילען קומט אבער איהר פולע גלייכבערעכטיגונג, עס קומט איהר א זארגפולע בעציהונג מצד דער רעגירונג צו איהרע נויטען און בעדערפנישען. עס קומען איהר רעכט און עגזיסטענץ מעגליכקייטען. הויבען מיר אן צו שנארען און צו בעטלען, דאס וואס עס קומט אונז, הייסט דאך, אז דערמיט זעצען מיר זיך אראב ביז צו דער מדרגה פון צווייט-ראנגיגע בירגער. אונזער וועג, דער איינציג-מעגליכער און איינציג-ווירקונגספולער, איז דעריבער דער וועג פון מאהנען און פאדערן פון פיהרען א קאמף פאר אונזערע רעכט און עגזיסטענץ. אין אבער די לעצטע יאהרען, א דאנק די ספעציעלע פערהעלטנישען אויפגעשטאנען ביי אונז א שיכט פון קריכער און בעטלער, וואס בעגניגענען זיך מיט כאפען שריים פאר זיך און פאר זייערע מקורבים און פאר דעם פרייז זענען זיי מסכים מיט אלץ, וואס עס געשעהט מיט דער אידישער בעפעלקערונג. זיי לייקענען אב די אויפמערקזאמקייט פון די אמת'ע אידישע נויטען, זיי פערשטארקען און פערלענגערן דעם פערצווייפעלטען מצב פון די ברייטע אידישע פאלקס-שיכטען. כל זמן די דאזיגע „מאכערס" און קאריערע-זוכער וועלען האבען וועלכע עס איז מעגליכקייט צו רעדען אין אידישען נאמען, וועלען זיי זיין די גרעסטע שטערונג אויפ'ן וועג פון בעפרידיגען אינזערע נויטען און בעדערפנישען און דעריבער מוזען די איצטיגע וואהלען זיי אינגאנצען אראבשווענקען פון דער אידישער אויבערפלאך. די איצטיגע וואהלען מוזען איין מאל פאר אלע מאל זיי פערטרייבען פון דער אידישער גאס.

און מיר מוזען אויך אבהאלטען א פולשטענדיגען נצחון דערפאר, וואס די ליסטע נומער 17 איז די ליסטע פון פעראייניגטען ציוניסטישען פראנט. און מעהר ווי שטענדיג מוז דאס גאנצע פוילישע אידענטום איצט, צוליעב דעם אטענטאט אויף אונזער אייביגען אידעאל פון גאולה אין בעפרייאונג, הויך זאגען דער גאנצער וועלט: מיר אלע ווי איין מענש, שטעהען הינטער דעם ציוניזם, מיר אלע שטיצען דעם קאמף פון די ציוניסטען פאר דער אויפבויונג פון דעם אידישען פאלק אין זיין ארץ-ישראל. וואס מעהר שטימען אויף דער ליסטע 17, אלץ אימפאזאנטער און ווירקונגספולער אונזער מאניפעסטאציע פאר'ן ציוניזם.

מיר מוזען זיעגען און מיר וועלען זיעגען. קיין אנדערע אידישע ליסטע זענען דאך כמעט נישטא אויף דער אידישער גאס און אויב זיי זענען ערגעץ יא דא איז דאך גלייכער לכל-הדעות, אז זיי וואלטען נישט געווען...

און ווער עס פערשטעהט, אז מיר דארפען און מוזען אבהאלטען א נצחון — דער מוז אינז מיטהעלפען. און אויב עס איצט נישטא קיין מעגליכקייט צו פיהרען א ברייטע אגיטאציע אויף אנדערע אופנים, מוז זי געפיהרט ווערען פון שטוב צו שטוב, פון יוד צו יוד. אבער אינטענסיוו, פליכט-בעוואוסט און אונערמידליך צו דער ארבייט, ווייל עס איז שוין די לעצטע שעה!

ער איז נאר א בירגערליכער, ווערט ער אינגאנצען נישט אנערקענט און ווערט פון אלצרינג ארויסגעשטויסען. טא וואס וועל איך דארט טוהן. קיין רעוואלוציאנער בין איך נישט, קיין פראלעטאריער אויך נישט. ס'איז מיר זעהר נישט געווען צום הארצען די נייע רייזע קיין מאסקווא. אבער וואס פאר אן עצה האב איך דען געהאט. בעפעהל איז בעפעהל.

ס'האט לאנג נישט גענומען און מיין רייזע קיין מאסקווא האט זיך אנגעפאנגען. ס'זאגט זיך נאר אזוי א רייזע. ס'איז געווען א שווערער וואנדער-וועג נישט מעהר ווי פינף וואכען האט געדויערט דער וועג פון הינטער פאלטאווע קיין מאסקווא. מ'האט שוין געקענט דורך דער צייט פאהרען קיין אמעריקא און קומען צוריק. אויף פיעל ערטער אויפ'ן וועג קיין מאסקווא זענען די באהן-ליניעס געווען צושטערט און דא וואו ס'איז יא געגאנגען א באהן האט מען זיך געשלעפט ווי אנגעפאקטע שאף אין משא-וואגאנען. די פאסאזשיר-צוגען זענען געווען ווייניג. אויף דעם ביסעל, וואס איז יא געווען זענען געפאהרען די העכערע סאוויעטישע בעאמטע מיט דיפלאמאטישע קוריערען, אדער די רויטע ארמעע, וואס איז געפאהרען אין די ערטער, וואו מען האט געשמועסט, אז ס איז ארויסגעבראכען א אויפשטאנד פון די קאנטער-רעוואלוציאנערען.

אין פינסטערע שלעפ-וואגאנעס זענען מיר אנגעלעגען גאנצע טעג מיט נעכט צונויפגעקוועטשט מיט הונדערטער פאר פיס און הענד פון די פערשידענסטע ראסען און פעלקער, וואס בעלאנגען צו רוסלאנד. מיר זענען געפאהרען צוזאמען מיט האלב-ווילדע מענשען פון ווייטען סיביר אין טיעף-רוסישען סטעפ. ס'איז געווען א שרעק זיי בלויז אנצוקוקען. ס'איז געווען א אנגעלויף פון אהן א שיער מענשען פון אלע עקען פון גרויסען רוסלאנד. ס'זענען געפאהרען פרויען, קינדער און איבערהויפט דעמאבליזירטע סאלדאטען פון פערשידענע פראנטען. אלץ איז געווען אבגעריסען, אפגעשליסען כמעט נאקעט און באריוס. אויסגעהונגערט און אויסגעמאגערט, אז ס'איז נישט געווען צו דערקענען אויף זיי קיין צורה פון א מענש.

דארט, וואו די באהן-קאמוניקאציע איז געווען פערדארבען, האבען מיר זיך געשלעפט איבער זומפען און גריבער אין צובראכענע פיהרלעך און אמאל געגאנגען צו-פוס צעהנדליגער קילאמעטער. די רייזע קיין מאסקווא האבען מיר, ווי געזאגט, דורכגעמאכט בעערך פינף וואכען. ווען איך בין ענדליך נאך אזוי פיעל וואלגערען זיך, אנגעקומען מיט מיין פאמיליע קיין מאסקווא. האט מען מיך מיט נאך אנדערע איינגעארדנעט אין הילצערנע באראקען, וואו מיר האבען א ביסעל אבגעאטהעמט פון דער שווערער נסיעה. הגם קיין גרויסע בעקוועמליכקייטען האבען מיר אין די באראקען נישט געהאט.

ס'האט נישט לאנג געדויערט און מיין השערה האט זיך בעשטעטיגט. ס'איז קוים אוועק א וואך צייט איז צו מיר אין באראק געקומען מיין עלטערע טאכטער מיט איהר מאן דעם באלשעוויסטישען קאמיסאר און זיך שטארק דערפרעהט מיט אונז, וואס דער גורל האט אונז אהער דא פערווארפען. א דאנק איהר השתדלות האט מען מיך מיט מיין פאמיליע איבערגעטראגען פון באראק און אריינגעזעצט אין א צימער ביי א רייכע יודישע פאמיליע. ס'איז דאמאלס געווען א צייט ווען ס'האט זיך אנגעהויבען דאס קאנפיס־

די גרויסע בעראַטונג אין „עזרה"

פון בלאָק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאָלק אין פוילען אין ראַדאָמער װאַהל-קרייז.

זונטאַג דעם 26|10 ד. י. 8 אָװ. איז אין לאָקאַל פון „עזרה" פאַרגעקומען אַ גרויסע בעראַטונג װעגען די װאַהלען פון די פאָרשטעהער פון דער יודישער עפענטליכער מיינונג אין ראַדאָם, גערופען דורכ'ן בלאָק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאָלק אין פוילען אין ראַדאָמער װאַהל-קרייז. צו דער דאָזיגער בעראַטונג זענען איינגעלאַדען געװאָרען די פאָרשטעהער פון די װירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס. שטיבלעך: קאָזיעניץ, קאָצק, אלכסנדר, סטריקאָװ, מאָדזיץ, ראַדזין, סקערניעװיץ, אַמשינאָװ, װאָרקע, פאַריסאָװ, אָסטראָװיעץ און פיאַסעטשנאָ; פון דער חברה קדישה, בית-המדרש הגדול, בית הכנסת, בתי מדרשים: דען, ראַטענבערג, ציטרין, לינת הצדק, תלמוד תורה, מורחי, רבי ר' יאָסעלע, ר' משה'לע, ר' יעקעלע, ביאַלסקי, לעסלוי, רובינשטיין, טייכמאַן, זיגמאַן, שטיינבאַק, עזרת א. אגד., װי אויך אַ רייהע אומפאַרטייאישע בעלי-בתים.

די צאָהלרייכע בעראַטונג עפענט אויף דער ג. לאַחניק מ. ראַטענבערג. װעלכער האַלט א לענגערע רעדע װעגען דער פאָליטישער סיטואַציע און רופט די פערזאַמלונג צו שטימען פאַר דער ליסטע № 17

נאָכדעם װי עס װערט אויסגעװעהלט א פרעזידיום אין צוזאַמענשטעל: אהרן מערין — פאָרזיצער און איתמר אדלער, פייװיל האָכבוים, יוסף גראַבאָװציק און משה קלעפפיש אלס אַסעסאָרען, האַלט א לענגערע רעדע אדװ. א. סאָלבע (די רעדע ברענגען מיר אין אויסצוגען — בעזונדער) נאָך דער דאָזיגער רעדע ענטװיקעלט זיך א זעהר אינטערעסאַנטע דיסקוסיע אין װעלכער עס נעמען אנטייל די ח"ה ל. פרענקעל, י. י. מאַגנישעװסקי, מ. ל. פישמאַן, ראַטבלאַט און מ. גראַנעק.

צום סוף פון דער בעראַטונג װערט איינשטימיג אָנגענומען א רעזאָלוציע צו שטימען און צו אגיטירען פאַר'ן № 17, פאַר בלאָק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאָלק אין פוילען. די שטימונג פאַר דער ליסטע № 17 איז געװעזען ענטוזיאַסטישע

די רעדע

פון אדװ. אברהם סאָלבע, װעלכע איז געהאַלטען געװאָרען זונטאַג אָװענד דעם 26|x ד. י. אין לאָקאַל „עזרת" אויף די קאָנפערענץ פון בלאָק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאָלק אין פוילען מיט דער בעטייליגונג פון די פאָרשטעהער פון די װירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס, געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס, בתי תפלות און שטיבלעך.

זעהר חשוב'ע פערזאַמעלטע! דער פעריאָד פון װאַהלען איז א פעריאָד פון חשבון הנפש. און דער טאָג פון די איצטיגע װאַהלען דערנעהנטערט זיך און קומט. עס איז שוין דעריבער די העכסטע צייט אָבצוגעבען זיך א דין וחשבון פון דעם געשעהענעם אין יודיש פאָליטישען לעבען און ארויסציהען די געהעריגע מסקנות פאַר די נאָהנסטע צוקונפט.

װען מיר רעדען װעגען װאַהלען אין ראַדאָם, מוזען מיר געדענקען די טרויעריגע ערפאַהרונג אויף דעם געביעט אין אונזער װאַהל-קרייז. שוין 3 מאָל זענען ביי אונז פאָרגעקומען װאַהלען צום פוילישען פאַרלאַמענט, אַלע 3 מאָל זענען פיעל מעהר שטימען געפאַלען אויף יודישע ליסטעס װיפיעל מען האָט געדאַרפט האָבען אויף א מאַנדאַט, איינמאָל 1,400 שט. מעהר, א צװייט מאָל 3300 שט. מעהר און פונדעסטװעגען איז דער מאַנדאַט נישט בעקומען געװאָרען, צוליב די הפקרות, װאָס הערשט אויף דער יודישער גאַס אויפ'ן געביעט פון געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט, צוליעב דער אונפעראַנטװאָרטליכקייט פון פאַרטייען און גרופען װאָס װירקען אין יודישען לעבען.

מען זאָגט אייך, אַז א יודישער מאַנדאַט איז נישט בנמצא אין אונזער װאַהל-קרייז דעריבער איז א שאָד אונזער אַרבייט און מיה.

אָבער עס איז דאָך א פאַקט געשטיצט אויף אייזערנע ציפערען פון סטאַטיסטיק, אז מיר האָבען אין אונזער װאַהל-קרייז 32 טויזענד יודישע װעהלער, בשעת אויף א מאַנדאַט האָט מען געדאַרפט האָבען ביי די לעצטע װאַהלען נישט מעהר װי אַנ'ערך 18 טויזענד שטימען, און עס איז גענוג, װען אפילו די אונפעראַנטװאָרטליכקייט זאָל בושװען און בעאיינפלוסען 14 טויזענד יודישע װעהלער, אַז עס זאָלען זיין געפונען פון די 32 טויז. נור 18 טויזענד פעראַנטװאָרטליכע און ציעלבעװאוסטזיניגע, און דער יודישער מאַנדאַט פון ראַדאָם איז א געזיכערטער. דאַרף איך אייך אנװייזען דערויף, אַז דער דאָזיגער זיעג ביי די װאַהלען איז נישט נור א פראַגע פון אונזער יודישען כבוד נור אויך א פראַגע פון די יודישע אינטערעסען? דאַרף איך אויך אָנדייטען, אַז עס איז א פראַגע פון פרעסטיזש פון אונזער קיבוץ און, אַז דער יודישער פאַרלאַמענטאַרישער פאָרשטעהער פון אונזער קרייז װאָלט געקאָנט געװיסער מאָסען לייכטער מאַכען דאָס לעבען פון אונטערדריקטען יוד?

איך מוז אייך מודה זיין, מיר די ראַדאָמער עגזעקוטיװע פון בלאָק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאָלק אין פוילען, די אָרגאַניזאַטאָרען פון דער היינטיגער קאָנפערענץ זענען געװען 100 פראָצענטיגע אנהענגער פון אלגעמיינעם יודישען בלאָק צו די װאַהלען, פון א בלאָק מיט דער אגודה און מיט'ן צענטראַלען האַנדװערקער פערבאַנד. מיר האָבען געהאַלטען, אז אין פייער פון יודישע צרות װעלען געלייטערט װערען די נשמות און פערגעבען װערען די זינד.

מיר האָבען געאַרבייט פאַר א פעראייניגטען יודישען פראָנט און װען דער דאָזיגער געדאַנק איז דורכגעפאַלען אין דער צענטראַלע, האָבען אונזערע חברים געפרובט דאָ אויפ'ן אָרט, צו שאַפען א פעראייניגטען פראָנט פון די ראַדאָמער יודען צו די סיים-װאַהלען. אָבער די דאָזיגע אונטער-

---

קירען קודם כל די װאָהנונגען ביי די רייכע און דאָרט בזעצען די אַרבייטער און דעם רעװאָלוציאָנערען אױאַנגאַרד. און כאָטש איך בין קיין איינער פון די ביירע נישט געװען, האָב איך פאַרדאָס גענאָסען צוליעב דעם זכות פון מיין עלטערע טאָכטער און איהר מאַנ'ס אנגעזעהענע שטעלונגען ביי דער סאָװיעטישער מאַכט.

װען מ'האָט אונז איינגעאָרדנעט ביי דער יודישער פאַמיליע, איז זי נאָך געװען גענוג רייך. מ'האָט עס גלייך אָנגעזעהן אָן די רייכע אויסטעפּלירטע צימערען. איבערהױפּט קיין געשעפטען האָט זי שוין נישט געפיהרט, האָט זיך פונדעסטװעגען געפינען אין דער אייזערנער קאַסע א גענוגע דער רעזערװ-קאַפּיטאַל און גאָלד און פיעל װערפּולע צירונגען. װען מ'האָט אָ געהויבען שמועסען אין מאָסקװא, אַז די „טשעקאַ" גרייט זיך קאָנפיסקירען אַלע רייכטהומער און אפילו קאָסטבאַרע מלבושים, האָט די פאַמיליע מורא געקריגען און ארויסנעמענדיג אַלץ פון דער אייזערנער קאַסע האָט זי דאָס אַלץ איינגעמויערט אין די װענד. מיר האָבען זיך אין א קורצע צייט איינגעלעבט אזוי, אז נישט געקוקט אויף דעם װאָס די פאַמיליע האָט געװיסט, אז איך האָב א טאָכטער מיט א גויאישען אידעם, װאָס זענען אָנגעשטעלט אַלס בעאַמטע אין „טשעקאַ" האָט זי פונדעסטװעגען זיך נישט געהיטען אין זיך אפילו מיט אונז געזעצה'ט װי דעם מאַיאָנטעק צו בעהאַלטען. די דאָזיגע פאַמיליע האָט אָן אונז דערקענט, אז מיר זענען אמאָהל אויך רייך געװען און חוץ דעם האָט זי זיך איבערצייגט, אַז מיר זענען אָרענטליכע און אנשטענדיגע מענשען, װאָס װעלען איהר נישט פעררעטען, דעריבער האָט זי געהאַט צוטרוי צו אונז און אפילו עטמאָהל אונז ארויסגעבאָרגט געװיסע סומען געלד.

מיין טאָכטער מיט איהר קריסטליכען מאַן פלעגען אונז מאַכען װיזיטען אָבער דאָס איז געװען גאַנץ זעלטען און אויך אין מיטען דער נאַכט, ס'זאָל זיי קיינער נישט בעמערקען, װייל דאָס הויז, װאו מיר האָבען געװאָהנט איז געװען בעקאַנט, אַז דערין װאָהנען בורזשויען און דער קאָנטאַקט מיט אזעלכע לייט איז געװען פאַר די מאָסקװער רעװאָלוציאָנערען א גרויסע חרבה. מ'האָט זיך מיט אזעלכע נישט געטאָהט חבר'ען. מעגען דאָרט אפילו װאָהנען אייגענע טאַטע-מאַמע, טאָר מען אויך נישט האָבען מיט זיי קיין שום בעציהונג, אויב יענע האָבען נאָר א מאָהל אָנגעהערט צו די רייכע קלאַס. זענען דעריבער די װיזיטען פון מיין טאָכטער מיט איהר מאַן געװען אין געהיים און גאַנץ װעניג. אָבער יעדעס מאָהל װען זיי זענען געקומען צו מיר, האָבען זיי איינגע'טענה'ט מיט מיין יונגערע טאָכטער זי זאָל אריינטרעטען אין דער קאָמוניסטישער פאַרטיי און דאָרט װערען א חבר'טע. זיי האָבען איהר אפילו פאָרגעלעגט א פּאָסטען אלס אגענטקע אין „טשעקאַ".

(פאָרזעצונג קומט.)

האנדלונגען האבען אונז איבערצייגט, ווי נישט ערליך עס איז די לאזונג פון אחדות ביי די מענשען פון דער אגודה. אז די לאזונג-אחדות ביי זיי איז נישט מעהר ווי א מענטעלע צו פערדעקען די אייגענע פארטיי-אמביציעס.

עס איז דאך קלאר, אז אלס קאנדידאט פאר דעם פעראייניגטען יודישען פראנט אין ראדאם האט געקאנט קומען אין בעטראכט א מענש, וועלכער איז נישט אנגאזשירט אין די יעצטיגע פאליטישע קאמפען אויף דער יודישער גאס. דאך זענען אלס קאנדידאטען מצד דער אגודה ארויסגערוקט געווארען מענשען, וועלכע זענען אלע אהן אויסנאהם אנגאזשירט געוועזען אין דעם אגודיסטיש-פאלקיסטישען בלאק ע״ה. מיר פון אונזער זייט האבען ארויסגערוקט די קאנדידאטען פון ד״ר גרשון לעווין, פראפ. שור, ד״ר לייב לאנדוי (שטייגערס פערטיידיגער) און לסוף האבען מיר פארגעשלאגען דעם ווארשאוער מורה-הוראה שלמה דוד כהנה און דעם בעקאנטען עסקן צווישען די אלעקסאנדרער חסידים שלמה בודזינער. ווי איהר זעהט, האבען מיר געזוכט א פשרה, מיר זענען געגאנגען אויף די ווייטסגעהענדע הנחות בכדי צו שאפען דעם פעראייניגטען פראנט. ער איז נישט געשאפען געווארען, ווי איהר האט זיך לייכט געקאנט איבערצייגען, ניט צוליעב אונזער שולד.

און יעצט זענען די טויערן געשלאסען. עס זענען דא 4 יודישע ליסטעס אויף 7 פוילישע. עס וואלט געפאסט יודען זאלען צעהלען 60 פראצענט פון דער בעפעלקערונג. וועגען די ליסטעס פון „בונד“ און „פועלי ציון“ איז איבעריג אין אייער סביבה צו רעדען, — נישט אייער שיטה, נישט אייער שטייגער. —

אבער וויל דער זיעג אונזערער, דער זיעג פון די יודען פאדערט, אז איהר זאלט אייך קאנצענטרירען ארום איין ליסטע, ארום איין פאליטישע שיטה, דאן וועהלט אויס צווישען דעם בלאק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאלק אין פוילען און צווישען דער ליסטע פון גערער הויף: צווישען גרינבוים, הארטגלאס, פארבשטיין און צווישען הרב סאראצקין.

ענטשיידט אייך אין אייער געוויסען ווער פון זיי איז ראוי, ווער פון זיי איז עס מסוגל צו זיין דער פארשטעהער פון די יודען צו פערטיידיגען די יודישע רעכט.

די אגודה האט געשריגען אחדות און דערווייל בחשאי, שטילערהייט האט זי אסעקורירט איהרע מענשען אויף נישט יודישע ליסטעס (מינצבערג, מענדעלסאהן). גערעדט האט מען וועגען אחדות ביי יודען און געשאפען האט מען אחדות מיט נישט יודען, פערשטעהט זיך נישט אזוי ווייט צוליעב די אינטערעסען פון כלל-ישראל ווי צוליעב מאנדאטען פאר אייגענע מענשען. די אגודה האט געוואלט אריבערווארפען די „אפיקורסים“ און נעמען מאנדאטען פון אחדות מיט יודען און בעקומען בענקלעך אין סיים פון אחדות מיט נישט יודען. און עס פערשטעהט זיך, אז די בענקלעך אין סיים וועלען געגעבען מינצבערג'ן און מענדעלסאהנען גארנישט צוליעב זייערע שעהנע אויגען און עלעגאנטע בערד. די אגודה האט געמיינט, אז עס וועט איהר אויך דאס מאל געלונגען, פונקט ווי אין יאהר 1927, ביי די שטאדט-ראט-וואהלען אין ווארשא, ווי יענעם הכנעה'דיגען קאלב גלייכצייטיג צווי מאמעס צו זויגען...

און נאך עפיס מוזט איהר נעמען אין בעטראכט ווען איהר וועט פעסטשטעלען אייער בעציהונג צו די קעמפענדע יודישע שיטות אין געזעלשאפטליכען לעבען. גוט א טראכט וואס האט אויפגעטוהן די אגודה מיט איהר מקורבימשאפט מיט וועלכע זי גרויסט זיך אזוי? קיין ממשותדיגס — גארנישט. געשטערט זעהר פיעל.

יאהרען לאנג האט געארבייט אויף דער שטעלע פון א רעפערענט פאר די יודישע אמונה-ענינים ביים בילדונגס מיניסטעריום דער יוד אדעלבערג; האט דער דאזיגער רעפערענט א חוץ א גאנצע רייהע אנדערע „חטאים“ געהאט אויף זיך נאך איין גאר גרויסען „חטא“, אין לכפר. ער האט נעמליך בעשטעטיגט דעם הרב רובינשטיין, וועלכער איז געוועהלט געווארען דורך דער ווילנער קהלה מיט א מעהרהייט פון 17 געגען 5, אלס ווילנער רב. האט מען אויסגעפועלט, וואו מען דארף, אז אדעלבערג זאל אבטרעטען און, אז די אויפזיכט איבער רעליגיעזע יודישע ענינים, איבער יודישע רעליגיעזע קהלות, זאל איבערגעגעבען ווערען אין ניט יודישע הענד. אדער למשל, איז זיך דא אין אונזער געגענד א אומשולדיג שטעדטיל אפט, אויף וועלכען דער בעלזער הויף האט פערלענגט זיין נעץ, בכדי ארייצופיהרען זיינעם אויפ'ן כסא הרבנות איינעם פון די אייניקלעך, נישט געקוקט דערויף וואס דאס אייגיקעל האט ערשט איצט אנגעהויבען לעקציעס אויף הוראה ביי א ראדאמער-וויסקער דיין — האט מען אויסגעפועלט, אז ער זאל געגען די פערליכענדע געזעצען מיט טריאומף אריינגעפיהרט ווערען אינ'ם שטעדטיל אלס ממלא מקום פון ר' העשעל אפטער.

אדער אויך, צי געדענקט איהר נישט די גרויסע שתדלנות-דעלעגאציע מיט'ן חפץ חיים בראש, ביי די מיניסטארען פון אונזער רעגירונג. די גרעסטע אויטאריטעטען זענען מאבילזירט געווארען מען זאל אויספועלען ביים מלכות, אז חלילה וחס זאל קיין רב נישט דארפען קענען לייענען און שרייבען פויליש. און זאלען די חדרים בלייבען אונבעריהרט, בלייבען אזוי אזוי ווי זיי זענען געווען מיט 50 יאהר צוריק. דאס זענען געווען די פאסטולאטען וואס זענען ארויסגערוקט געווארען דורך דער דעלעגאציע, גלייך ווי קיין אנדערע דאגות, קיין אנדערע וועהטאגען, קיין אנדערע צרות וואלטען יודען נישט געהאט.

און ווען איך קום צו געהן היינט און ווענדע זיך צו אייך איהר זאלט שטיצען די פאליטישע ליניע פון בלאק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאלק אין פוילען, וויל איך אויף די געגענווארטיגע געשעהענישען ווארפען א רעפלעקס פון דער פערגאנגענהייט. געדענקט איהר די געשיכטע פון חורבן בית שני, דערמאנט איהר אייך די בעלאגערונג פון טיטוס'ענס חיילות ארום די מויערען?

א קליינע גרופע קנאים האט פערטיידיגט ביז'ן לעצטען טראפען בלוט די יודישע אונאבהענגיגקייט, און נור א דאנק דעם דאזיגען אפפער האט ר' יוחנן בן זכאי, וועלכער האט זיך געהיים ארויסבעקומען פון דער בעלאגערטער שטאט, געקאנט ארויסבעקומען ביים מלכות רומה די קאנצעסיע אויף יבנה. וואלטען קיין קנאים נישט געוועזען, וואלט מען אויך נישט מיט ר' יוחנן בן זכאי נישט אונטערהאנדעלט און נישט נור ירושלים וואלט חרוב געווארען, נור ווער ווייסט, וואס מיט'ן יודישען גייסט וואלט דאן געשעהען.

און נאך עפעס. מען זאגט אייך: זייט שטיל, שווייגט, ווארט, מען וועט זיך אין אייך דערמאנען. לייענען מיר דערויף אין דער מגילה פאלגענדען פסוק: כי אם ההרש תחרושי בעת כזאת, רוח והצלה יעמד ליהודים ממקום אחר ואת לבית אביך תאבדי ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות. כי אם החרש תחריש, אויב איהר וועט שווייגען, אלע וועלען שווייגען, טא ווער ווייסט אם לעת כזאת הגעת למלכות. צי מען וועט וועלען מיט וועמען עס איז פון די יודען רעדען, פערנעהמען זייערע פערלאנגען, אויסהערען זייערע פאדערונגען. וועלען מיר שווייגען, דאן פערלירען אפילו קירשברוין, אפילו ווישליצקי זייער קאנטאקט מיט'ן מלכות. ווען איהר ווילט געבען א תשובה אויף צייט-פראגען, גיט א טראכט וועגען דער פערגאנגענהייט.

מיר קומען צו אייך אלס המשך פון די שענסטע יודישע טראדיציעס פון די פערגאנגענע יאהרען, מיר קומען צו אייך בעלאדענט מיט א גרויסען באגאזש פון ציוניסטישע ארבייט אויף אלע געביעטען פון יודישען לעבען. איהר קענט אונז. מיר זענען נישט קיין צופעליגע ערשיינונג אין יודישען לעבען ווי א סך פון די, וואס שטעלען זיך געגען אונזער בלאק און זענען ענליך צום קיקיון דיונה שבין לילה היה ובין לילה עבר.

די מענשען פון דער ליסטע № 17 שטעהען אויף דער וואך פון די יודישע אינטערעסען שוין יאהרען. דאס בעסטע וואס זיי האבען, זייער גלויבען, זייער גוטען ווילען, זייערע אנשטרענגונגען האבען זיי אוועקגעגעבען פאר דער אויפלעבונג פון יודישען פאלק. איהר קענט די ארבייט, איהר האט זי געזעהען, איהר האט וועגען איהר געהערט. דעריבער בין איך זיכער, אז איהר וועט אויך איצט, ווי ביז אהער, אונטערשטיצען די שיטה און די מענשען, וועלכע גרופירען זיך ארום דעם בלאק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאלק אין פוילען.

צי ווייסט איהר, אז...
30 פראצ. ביליגער ווי איבעראל
פערטיגט אויס מיט די לעצטע מאדערנע שריפטען די שוין אין ראדאם בעוויסטע דרוקעריי
ד. שיינבוים, רינעק 10
— אלערארט —
· דרוק-ארבייט ·
עס ווערט אויך אנגענומען פערשידענע
— וואהל-ארבייט —
קומט און איהר וועט אייך איבערצייגען!

פערברענט געוואָרען דריי ספרי תורות.

דעם פאָריגען פרייטאג איז ראדאָם ווי עלעקטריזירט געוואָרען פון דער שרעקליכער נייעס, אַז אין איינעם פון די היגע בתי מדרשים איז פערברענט געוואָרען דריי ספרי תורות.

ס'איז באַלד בעוויסט געוואָרען, אַז דאָס האָט פאסירט אויף זשאַביאַ גאַס נומער 60, וואו עס עגזיסטירט אַ קליין בית-מדרש'ל. אין דאָזיגען בית-מדרש איז אויך פאראַן אַ בעזונדערע אָב-טיילונג פאַר פרויען, וואו עס פלעגט נעכטיגען דער איידעם פון בעל-הבית. דעם זעלבען פרייטאָג אַזייגער 4 פאַר-טאָג איז די גאַנצע גאַס אַלאַרמירט געוואָרען, אַז ס'ברענט, די אַנגעלאָ-פענע שכנים, נישט קאָנענדיג אַריין אין פערשלאָסענעם בית-מדרש, האָבען אויסגעזעצט אַ שויב און דערזעהן, אַז אין ארון קודש ליגט שטרוי און צוויי ספרי תורות זענען שוין כמעט פער-ברענט און דאָס דריטע ספר איז אַרומ-גענומען מיט אַ וואָלקען רויך.

די פּאָליציי האָט באַלד פערהאַלטען דעםביישלעפער, וועלכער איז אגב אַביסעל פערדעכטיג, צוליב דעם, וואָס ער איז שוין געזעסען אין תפיסה. 7 פריה האָט מען וועגען דעם געשע-העניש געמאָלדען הרב קעסטענבערג, וועלכער איז צוזאמען מיט'ן סופר ר' מענדיל שיינבוים אַראָבגעקומען אויפ'ן אָרט און געהייסען אַלע צונויפגעזאַ-מעלטע איינוואָהנער זיך קורע זיין און ער האָט אָנגעשטעלט אַ עהרען-וואַך צו היטען דאָס אַש פון די פערברענטע ספרי תורות.

באַלד זונטאָג האָט די גמינע אַרויס-געהאָנגען שוואַרצע בעקראַלאָגען, וואו זי האָט מיטגעטיילט וועגען שענדליכען טהאַט און גלייכצייטיג האָט די גמינע מיט הרב קעסטענבערג בראָש גערופען אַ תענית צבור אויף מאָנטאָג מיט ליי-נען ויחל. און די, וואָס וועלען נישט קאָנען פאסטען זאָלען געבען פדיון נפש.

אין זעלבען טאָג, מאָנטאָג, איז אויך פאָרגעקומען די לויה פון די פער-ברענטע ספרי תורות. ס'איז געוואָרען געמאַכט אַ ספעציעלער ארון, וואו מען האָט אַריינגעלעגט די פערברענטע יריעות, אנגעטוהן אין תכריכים. דעם ארון האָבען געטראָגען הרב יחיאל קעסטענבערג, מ״ח מענדיל קעסטענ-בערג און דער רבי ר' משה'לע. נאָך דער לויה איז נאָכגעגאַנגען טויזענטער מענשען.

ביי דער תלמוד תורה האָט זיך דער ריזיגער לויה צוג אָבגעשטעלט און הרב קעסטענבערג האָט געהאַלטען פון באַלקאָן אראָב אַ הספד, אין וועלכען ער האָט געזאָגט, אַז צוגלייך מיט'ן רעליגיעזען אומגליק, וואָס איז געשעהן אין ראדאם דורך פראָפאַנירען די יו-דישע הייליגקייטען, איז אויך געשעהן אַ גרויס נאַציאָנאַל אומגליק דעם וועלט-יודענטום, וואָס די ציניש ענגלענדער האָבען פערראַטען דאָס יודישע פאָלק און ווילען אויסראָטען דעם 2000 יעה-ריגען חלום פון אַ אייגענע יודישע היים. דוקא יעצט, זאָגט הרב קעסטענ-בערג אין זיין הספד, דאַרפען אַלע יו-דען, אָהן אונטערשיד פון פּאַרטיי און קלאַס, פערשטאַרקען דעם רעיון פון שיבת ציון

בעת דער לויה זענען געווען טהע-טיג 5 פאָטאָגראַפישע אַפּאַראַטען, וועל-כע האָבען אראָבגעכאַפּט דאָס אימפּאָ-זאַנטע בילד פון דער לויה. אויך מיעל פּאָליציי רייטער און פיס-געהער האָבען געהיטען די אָרדנונג ביז דעם בית-עלמין, וואו ס'איז פאָרגעקומען די קבורה.

אין דער גאַנצער צייט פון דער לויה האָט געהערשט אַ שטאַרקע גע-דריקטע שטימונג און טיעפער טרויער.

זעהר וויכטיגע פראגען, וועלכע האָ-בען אַ שייכות מיט די גרונד-פרינציפען פון דער אידישער פּאָליטיק אין פוי-לען. צו אַלע וואהל-קאָמיטעטען זענען ארויסגעשיקט געוואָרען ספעציעלע איינלאַדונגען. די שטעדט, וועלכע וועלען אבער צוליעב וועלכע עס איז סיבות די איינלאַדונגען נישט בעקומען דאַרפען אליין דעלעגירען וייערע פאָרשטעהער.

אַלע אַרומיגע שטעדט, וואָס געהע-רען צום ראַדאָמער וואהל קרייז דאַר-פען שיקען זייערע דעלעגאַטען.

בערימטע אַרטיסטין לידיאַ פּאָטאָצקא אין ראַדאָם.

אויף דריי גאַסטראָלען קומט קיין ראַדאָם די בעריהמטע יודישע אַרטיס-טין לידיאַ פּאָטאָצקא.

אין רעפּערטואַר געהט צווישען אַנ-דערעס אויך אַריין מירעלע אפרת, וואָס איז געווען די קרוין-ראָלע און די ביהנע-פעריל פון דער פערשטאָר-בענער, אונפערגעסליכער אסתר רחל קאמינסקא. ס'איז דעריבער זעהר אינ-טערעסאַנט צו זעהן די פּאָטאָצקא אויפפיהרען דאָס זעלבע ווערק. עס וויל זיך גלויבען, אַז די בעגאַבטע אַרטיס-טין וועט אויך אין דער ראָל אַרויסווייזען איהר קינסטלערישען טאַלאַנט.

דאָס אַנסאַמבל, וואָס בעגלייט פּאָ-טאָצקא'ן צעהלט צווישען זיך בעדיי-טענדע אַרטיסטישע כחות.

די פּאָרשטעלונגען פון לידיא פּאָ-טאָצקא פערדיענען אויף אַ זאָלוויי-כען בעזוך.

יצחק גרינבוים אין ראַדאָם.

היינטיגען שבת וועט ראדאָם האָבען אַלס זעהר חשוב'ען גאַסט דעם פיה-רער פון פוילישען נאַציאָנאַלען יודענ-טום, יצחק גרינבוים.

יצחק גרינבוים וועט אויפטרעטען מיט אַ רעפעראַט אין „קאַרסאָ“.

דער בעזוך און דער רעפּעראַט האָבען צוליעב דער גרויסער בעדייט-ליכקייט און איינפלוסרייכקייט פון דעם זעהר חשוב'ען גאַסט אַ ריסיגע-רופען אין שטאָדט אַ שטאַרקען אינ-טערעס.

די קרייז-וואַהל-קאָנפערענץ אין ראַדאָם.

זונטאָג, דעם 2-טען נאָוועמבער וועט אין ראדאָם פאָרקומען די קאָנפערענץ פון אַלע וואהל-קרייז-קאָמיטעטען אין ראדאָמער און אילזער קרייזען.

אין דער קאָנפערענץ וועלען זיך בעטייליגען מצד דעם הויפּט-וואַהל-קאָמיטעט געוו. דעפ. א. האַרטגלאַס, געוו. סען. הרב רובינשטיין, רעד. א. גאָלדבערג און ג. אדוו. א. סאָלבע.

אַלע אָרטיגע וואהל קאָמיטעטען פון די אויבענדערמאָנטע קרייזען (ראדאָ-מער, קאָנסקער, אָפּאָצנער, אילזער, קאָזעניצער און אָפּאַטאָווער ראַיאָנען) דאַרפען דעלעגירען זייערע פערטרעטער צו דער קאָנפערענץ. די צאָהל פון די דעלעגאַטען איז אונבעגרענעצט. די דעלעגאַטען מוזען מיט געהעריגע בעפאָלמעכטיגונגען, דאַרפען זיך מעל-דען 10 אַ זייגער פריה אין ביוראָ פון דעם קרייז-וואהל קאָמיטעט אין ראדאָם (ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, שערמאַס-קיעגאָ נומער 25), כדי צו בעקומען די דעלעגאַטען-קאַרטען. אויפ'ן סדר היום פון דער קאָנפערענץ שטעהען

אידען

פון ראַדאָמער, קאָנסקער, אָפּאַטשנער

וואַהל-קרייז!

אַ געוואַלדיג ערנסטע שעה פאַרן גורל פון פוילישען אידענטהום, איז דער יעצטיגער מאָמענט ווען מיר שטעהען ערב די וואַהלען צום סיים און סענאַט. די יודישע באַפעלקערונג אין אונזער וואַהל-קרייז געפינט זיך אין אַ גרויס פערצווייפלונג

צוליב דער אונמעגליכקייט אַדורכצופיהרען אַ יודישען מאַנדאַט

בפרט יעצט ווען אונזערע וואָרטפירער עסקנים און כלל-טוער האָבען נישט געוואָלט אין אַזאַ שווערען מאָמענט פערציכטען אויף זייערע פערזענליכע אמביציעס און פּאַרטיי-רייסענישען און האָבען דעם יודישען פראָנט אַזוי צובראָכען, אַז אונזער וואַהל-קרייז, וואו ביי גרויסע אָנשטרענגונגען און ביי אַן איינהייטליכע יודישע סאָלידאַריטעט וואָלט מען אפשר געקענט אַדורכפיהרען אַ איינציגען יודישען מאַנדאַט, האָט מען אונז מזכה געווען מיט גאַנצע 4 יודישע ליסטעס.

דער פעראייניגטער וואַהל-קאָמיטעט ביי דער יודישער קהלה אין ראַדאָם האָט אויף זיך גענומען די מיסיע צו ערקלערען דעם אמת די ברייטע יודישע פאָלק'ס-מאַסען, אָנווייזענדיג דעם ריכטיגען וועג; דעם וועג וואָס קאָן נאָר ברענגען נוצען די לאָקאַלע יודישע אינטערעסען פון אונזער וואַהל-קרייז. מיר מוזען וויסען, אַז מיר זענען נישט קיין נאָכשלעפּער פון וועלכער ס'איז פּאַרטיי-דעמאַגאָגיע. מיר זענען נאָר אויסען די טובה פון כלל-ישראל און מיר דאַרפען ערפילען אונזער בירגערליכען חוב כדי מיר זאָלען קאָנען פאָדערן אונזערע בירגערליכע רעכט.

די יעצטיגע ערנסטע לאַגע פון יודענטום בכלל און די יודישע לאַגע אין פוילען בפרט פאָדערט פון אונז נישט צו פערטושען די מוחית מיט פּאַרטייאישע אמביציעס.

דער יודישער גייסט איז פון אייביג-אָן נאָר פאַר רוה און אַלגעמיינעם שלום, אַזוי אינערליך ווי אויסערליך, ווייל דאָס יודישע פאָלק איז שטענדיג געגען רעוואָלוציעס און אונרוהען, בפרט וועלכע די יודישע לאַגע איז אַממעהרסט בעדראָהט.

רוה און אָרדנונג אין אונזער לאַנד קאָן אונז נאָר גאַראַנטירען אַ שטאַרקער דעמאָקראַטישער רעגירונגס-אַפּאַראַט, וועלכער זאָל ווערען געשטיצט דורך דער מעהרהייט פון לאַנד. און דאָס קאָן נאָר זיין די אונטערשטיצונג פאַר'ן אונפּאַרטייאישען בלאָק אין וועמענס שפּיץ עס שטעהט דער ערשטער מאַרשאַל פון פוילען יוזעף פּילסודסקי.

דער פעראייניגטער יודישער וואַהל-קאָמיטעט
ביי דער יודישער קהלה
אין ראַדאָם.

23—05

אויפרוף

צו דער יודישער בעפעלקערונג

אין ראדאם.

שוין צעהנדליגע יאהרען נויטיגט זיך די סקארישאווער און גליניצער געגענד אין א קהל׳ש בית-המדרש און א מקוה. נעמענדיג אין אכט, וואס די דערמאנטע געגענד איז בעוואהנט פון טויזענדער יודען כן ירבו. און איז ווייט פון שטאדט עטליכע קילאמעטער — איז דאס אויפשטעלען פון אזעלכע צוויי רעליגעזע אנשטאלטען א געוואלדיגע נויטווענדיגקייט.

דער יעצטיגער צופאל פון פערברענען דריי ספרי תורות ר״ל האט אמבולט׳סטען בעוויזען, אז דער ענין איז א געבאט פון דער שעה און ס׳איז דער חוב פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם בכלל און פון די יודען אין יענער געגענד בפרט שוין צוצוטרעטען צו פערווירקליכען אין לעבען דעם הייליגען פלאן. צו דעם צוועק איז געוועהלט געווארען א ספעציעלער אויפבוי-קאמיטעט פון מיר אונטערגעשריבענע

אין דעם היסטארישען טאג פון תענית צבור אין שייכות מיט די פערברענטע ספרי תורות, האט די יודישע קהלה אין ראדאם געקויפט ביים ה׳ דוד בלאטמאן (סקארישאוער 26) א ענטשפרעכענדען פלאץ אויף דעם הערליכען צוועק. אבער דאס רעאליזירען אזא גראנדיעזע און נויטווענדיגע אונטערנעמונג איז פערבונדען מיט גרעסערע סומען געלד. צוליב דעם ווענדען מיר זיך צו אייך, ראדאמער יודען, מיט א חיסעון אפעל, אז יעדער איינער, ארים, צי רייך, אהן אונטערשיד פון פארטיי און קלאס, צו בעטייליגען זיך מעהר, ווי אייערע כחות זענען, אין דער הייליגער אויפבוי-ארבייט.

זאלען די טרויער-בילדער פון טויזענדקעפיגען צוג בעת דער לויה פון די ספרי תורות שוועבען פאר אייערע אויגען און נישט פערווישט ווערען.

זאלען די גרויסע הארצרייסענדע ווערטער פון היגען רב שליט״א קלינגען אין אייערע אוירען.

אין אייערע הענד ליגט יעצט דער גורל פון דעם אויפבויענדען מוסטער-ווערק, וואס וועט פערשאפען כבוד אונזער יודישער קהלה און מאכען פערגעסען דעם גרויסען בזיון און חילול-השם, וואס איז פארגעקומען.

די נעמען פון די מנדבים, אויסער דעם וואס זיי וועלען ווערען פערעפענטליכט אין דער היגער יודישער פרעסע, וועלען אויך פערשריבען ווערען מיט גאלדענע אותיות אין א ספעציעלען פנקס, וואס וועט בלייבען א היסטארישער אקט אין דער קהלה אויף דור-דורות. ווארט נישט, ביז מ׳וועט צו אייך קומען. ברענגט אייערע תרומות פערזענליך.

מיט כבוד

דער אויפבוי-קאמיטעט פאר א בית-מדרש און א מקוה

פאר דעם סקארישאווער און גליניצער ראיאן

הרב יחיאל הלוי קעסטענבערג אבד״ק ראדום.

ירחמיאל גוטמאן, בנימין האכמאן, מאטיל זוויקעלסקי,

יצחק הייצהענדלער, יצחק מאיר לעסלאו, יוסף

זיידענבערג, מאטיל קאלאווסקי. ק. עפשטיין.

גרשון לערערהענדלער, לייב האקמאן.

23—06.

די שטאדט - גאזאווניע

— פערקויפט —

הורט און דעטייל

פויעפאוויטע סמאלע — קארבאלינעאום

צו בעדייטענד ביליגע פרייזען

— פיהרט אויס —

גאז-אינסטאלאציעס

וואננע אייוועלעך

קיכלעך צו קאכען

אייוועלעך צו ווארימען

— בעשטעלונגען נעמט-אן —

GAZOWNIA MIEJSKA

MŁODZIANÓW, Tel. 234 skrz. p. 28

Dlaczego przoduje wszędzie

PEPEGE

Dlatego, że udoskonalone

śniegowce i kalosze

marki „Pepege", mimo niskiej ceny, wyróżniają się bardzo gustownem wykonaniem zewnętrznem i długo zachowują początkową wspaniałość formy i barw. Są pozatem bardzo lekkie i zawsze łatwe do włożenia.

ŻĄDAJCIE WSZĘDZIE TYLKO Z PODKOWĄ

‹PEPEGE›

Kino ODEON Teatr

Od poniedziałku 27 Paźdz. r. b.

Przekleństwo krwi

Nadprogram Ken Maynard

Kino CORSO Teatr

Dziś i dni następnych

Jej pieprzyk

w rol. gł.: Willi Fritsch i inn.

Nadprogram IV serja Goliat Armstrong.

Kino-Teatr Nowe-Czary

Dziś i dni następnych!

1. Fascynujący dramat p. t. **Podzwrotnikowe Szaleństwa**
2. Sensacyjny film p. t. **„Postrach złoczyńców"**

Kino dźwiękowe „ŚWIT"

Dziś i dn. następnych

SPIEWAJĄCY BŁAZEN Nad program Pierwszorzędne dod. dźwiękowe

Redaktor Ch. M. Herc

Drukarnia „Wyd. Radomer-Kelcer Lebn" Radom Szwarlikowska 20.